EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

8. mai 2008*

Kohtuasjas C-39/07,

mille ese on EÜ artikli 226 alusel 1. veebruaril 2007 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: H. Støvlbæk ja R. Vidal Puig, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Hispaania Kuningriik, esindaja: M. Muñoz Pérez, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans, kohtunikud L. Bay Larsen, P. Kūris, J.-C. Bonichot ja C. Toader (ettekandja),

kohtujurist: M. Poiares Maduro,
kohtusekretär: R. Grass,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Euroopa Ühenduste Komisjon palub oma hagis Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Hispaania Kuningriik ei ole vastu võtnud kõiki vajalikke meetmeid nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiivi 89/48/EMÜ vähemalt kolmeaastase kutseõppe läbimisel antavate kõrgharidusdiplomite tunnustamise üldsüsteemi kohta (EÜT 1989, L 19, lk 16; ELT eriväljaanne 05/01, lk 337) ülevõtmiseks haigla farmatseudi kutseala osas, siis on Hispaania Kuningriik rikkunud sellest direktiivist tulenevaid kohustusi.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigus

Direktiivid 85/432/EMÜ ja 85/433/EMÜ

2 Nõukogu võttis 16. septembril 1985 vastu direktiivi 85/432/EMÜ teatavat farmaatsiaalast tegevust käsitlevate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 253, lk 34; ELT eriväljaanne 06/01, lk 129).

3 Direktiivi 85/432 artikli 1 lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigid tagavad, et artiklis 2 sätestatud tingimustele vastava farmaatsiaalase diplomi, tunnistuse või muu ülikooliharidust või kvalifikatsiooni tõendava dokumendi omanikul on õigus alustada vähemalt lõikes 2 nimetatud tegevusi ja nendega tegelda, kui temalt ei nõuta vajaduse korral täiendavat erialast kogemust."

4 Direktiivi 85/432 artikkel 3 sätestab:

„Hiljemalt kolme aasta pärast alates artiklis 5 sätestatud tähtaja möödumisest esitab komisjon nõukogule asjakohased ettepanekud farmaatsiaalase spetsialiseerumise ja eelkõige haiglafarmaatsia kohta. Nõukogu vaatab need ettepanekud läbi ühe aasta jooksul."

5 16. septembril 1985 võttis nõukogu vastu direktiivi 85/433/EMÜ, mis käsitleb farmaatsiaalaste diplomite, tunnistuste ja muude kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide vastastikust tunnustamist ja mis sisaldab meetmeid teatava farmaatsiaalase tegevusega seotud asutamisõiguse kasutamise hõlbustamiseks (EÜT L 253, lk 37; ELT eriväljaanne 06/01, lk 132).

6 Direktiivi 85/433 (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2001. aasta direktiiviga 2001/19/EÜ, EÜT L 206, lk 1; ELT eriväljaanne 05/04, lk 138) artikli 2 lõige 1 näeb ette:

„Iga liikmesriik tunnustab lisas nimetatud diplomeid, tunnistusi ja muid kvalifikatsiooni tõendavaid dokumente, mis on liikmesriikide kodanikele välja antud mõnes teises liikmesriigis kooskõlas direktiivi 85/432[…] artikliga 2, ning käsitleb neid selles osas, mis puudutab õigust artiklis 1 nimetatud tegevust alustada ja sellega tegelda, oma territooriumil samaväärsena nende lisas nimetatud diplomite, tunnistuste ja muude kvalifikatsiooni tõendavate dokumentidega, mida ta ise välja annab."

7 Kõnealuses lisas on Hispaania puhul nimetatud farmaatsia bakalaureuseõppe diplomit („Título de licenciado en farmacia").

Direktiiv 89/48

8 Direktiivi 89/48 artikkel 1 direktiiviga 2001/19 muudetud kujul sätestab:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *diplom* — diplom, tunnistus või muu kvalifikatsiooni tõendav dokument või selliste diplomite, tunnistuste või muude tõendite kogum:

— mille on liikmesriigis välja andnud riigi õigus- ja haldusnormide kohaselt määratud pädev asutus,

— mis näitab, et selle omanik on edukalt lõpetanud keskharidusjärgse koolituse kestusega vähemalt kolm aastat või samaväärse kestusega osalise ajaga kursused ülikoolis või kõrgkoolis või muus sama tasemega asutuses, ning vajaduse korral seda, et asjaomane isik on edukalt läbinud tööalase koolituse, mida nõutakse lisaks keskharidusjärgsele koolitusele, ja

— mis näitab, et selle valdajal on asjaomases liikmesriigis reguleeritud kutsealal tegevuse alustamiseks või tegutsemiseks vajalik kutsealane kvalifikatsioon,

tingimusel, et haridus ja koolitus, mille kohta diplom, tunnistus või muu kvalifikatsiooni tõendav dokument on välja antud, on omandatud valdavalt ühenduses või et sellise dokumendi valdajal on kolmeaastane töökogemus, mida kinnitab liikmesriik, mis on tunnustanud kolmanda riigi diplomit, tunnistust või muud kvalifikatsiooni tõendavat dokumenti.

[…]

c) *reguleeritud kutseala* — reguleeritud kutsealane tegevus või tegevuste hulk, mis moodustab liikmesriigis asjaomase kutseala;

d) *reguleeritud kutsealane tegevus* — kutsealane tegevus, kuivõrd sellise tegevusega tegelema hakkamine või tegelemine või üks tegelemise moodustest liikmesriigis eeldab otseselt või kaudselt õigusnormidest tulenevalt diplomi olemasolu. Reguleeritud kutsealase tegevusega tegelemise moodused seisnevad eelkõige järgmises:

— kutsealaga tegelemine kutsenimetuse all, kui sellise nimetuse kasutamine on lubatud vaid neil, kellel on õigusnormidele vastav diplom,

[…]”

9 Direktiivi 89/48 artikkel 2 näeb ette:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõigi liikmesriikide kodanike suhtes, kes soovivad vastuvõtvas liikmesriigis tegutseda reguleeritud kutsealal füüsilisest isikust ettevõtjana või töötajana.

Käesolevat direktiivi ei kohaldata kutsealade suhtes, mille puhul kohaldatakse eraldi direktiivi, millega on ette nähtud diplomite vastastikuse tunnustamise kord liikmesriikides."

10 Direktiivi 89/48 artikkel 4 sätestab:

„1. Olenemata artikli 3 [teiste liikmesriikide kodanike õigused reguleeritud kutsealale pääsemisel] sätetest võib vastuvõttev liikmesriik nõuda, et taotleja:

[…]

b) läbiks kuni kolmeaastase kohanemisaja või sooritaks sobivustesti:

[…]”

Siseriiklik õigus

Farmaatsiavaldkonnas spetsialiseerumist käsitlevad õigusnormid

11 Õigusnormid, mis käsitlevad spetsialiseerumist farmaatsiavaldkonnas, võeti vastu 15. oktoobri 1982. aasta kuningliku dekreediga 2708/1982 farmatseudi erialaõppe ja kutsetunnistuse väljastamise reguleerimise kohta (Real Decreto 2708/1982, por el que se regulan los estudios de especialización y la obtención del título de farmacéutico especialista; *BOE* nr 261, 30.10.1982, lk 29994).

12 Selle kuningliku dekreedi artikkel 1 on järgmine:

„Ilma et see kahjustaks farmaatsia bakalaureuseõppe diplomi omandanute õigusi, võivad farmatseudi [„farmacéutico especialista”] ametinimetust kasutada, selle eriala spetsialistina töötada või selle ametinimetuse alusel riigiasutuses või eraettevõttes tööd saada vaid isikud, kellel on haridus- ja teadusministri väljastatud farmatseudi diplom.”

13 Kuningliku dekreedi artikkel 2 sätestab:

„Farmatseudi diplomi saamiseks peavad olema täidetud järgmised tingimused:

a) farmaatsia bakalaureuseõppe diplomi olemasolu;

b) vastava erialaõppe läbimine täies ulatuses vastavalt ettenähtud õppekavadele ja programmidele;

c) vastavas valdkonnas ettenähtud eksamite edukas läbimine."

14 Kuningliku dekreedi 2708/1982 artikkel 3 sätestab:

„Farmaatsiavaldkonnas spetsialiseerumisena käsitletakse järgmisi erialasid:

Esimene rühm. — Erialad, mille puhul on põhimõtteliselt nõutav väljaõpe haiglas:

[…]

— Haigla farmatseut

[…]”

Õigusaktid, millega võeti üle direktiivid 85/432, 85/433 ja 89/48

15 Direktiivid 85/432 ja 85/433 võeti siseriiklikku õigusesse üle 22. detsembri 1989. aasta kuningliku dekreediga 1667/1989 (*BOE* nr 4, 4.1.1990, lk 217).

16 Selle kuningliku dekreedi artikkel 1 näeb ette:

„Hispaania tunnustab farmatseudi kutsealal tegutsemise alustamise võimaldamiseks käesoleva kuningliku dekreedi I lisas loetletud diplomeid, tunnistusi ja muid kvalifikatsiooni tõendavaid dokumente, mis on välja antud Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide kodanikele, kelle puhul on täidetud II lisas sätestatud tingimused, ja käsitleb neid farmaatsia bakalaureuseõppe ametliku ülikoolidiplomiga samaväärsena.”

17 Hispaania puhul on selle kuningliku dekreedi I lisas nimetatud sama diplomit, mis esineb direktiivi 85/433 lisas.

18 Direktiiv 89/48 võeti Hispaania õigusesse üle 25. oktoobri 1991. aasta kuningliku dekreediga 1665/1991 (*BOE* nr 280, 22.11.1991, lk 37916).

19 Selle kuningliku dekreedi artikli 2 lõige 1 sätestab:

„Käesolevat kuninglikku dekreeti kohaldatakse Euroopa Liidu liikmesriikide kodanike suhtes, kes on omandanud diplomi mõnes teises liikmesriigis ja soovivad Hispaanias tegutseda kas füüsilisest isikust ettevõtja või töötajana sellisel reguleeritud kutsealal, mille puhul on nõutav vähemalt kolmeaastane kõrgharidus."

20 Sama kuningliku dekreedi artikli 3 punkt a näeb ette, et „reguleeritud kutsealad" on kõik kõnealuse dekreedi I lisas loetletud kutsealad. Haigla farmatseuti ei ole selles lisas mainitud.

Kohtueelne menetlus

21 Komisjon saatis Hispaania Kuningriigile 19. detsembril 2005 märgukirja, mis puudutas direktiivi 89/48 üle võtmata jätmist kõnealuse liikmesriigi poolt farmatseudi kutseala puudutavas osas.

22 Hispaania Kuningriik väitis 17. märtsi 2006. aasta vastuses, et direktiiv 89/48 ei kuulu haigla farmatseudi kutseala suhtes kohaldamisele, kuna tegemist on farmaatsiavald-

konna sisese spetsialiseerumisega, mida reguleerivad üksikasjalikult direktiivid 85/432 ja 85/433, mis võeti Hispaania õigusesse üle kuningliku dekreediga 1667/1989.

23 Kuna komisjon leidis, et see vastus ei ole rahuldav, saatis ta Hispaania Kuningriigile 4. juulil 2006 põhjendatud arvamuse, millele Hispaania Kuningriik vastas 12. jaanuaril 2007, st pärast komisjoni poolt põhjendatud arvamuses märgitud tähtaega, korrates argumente, mille kohaselt direktiiv 89/48 ei ole kohaldatav farmaatsiasektori spetsialiseerumisvaldkondade diplomite suhtes.

24 Kuna komisjoni ei veennud see mõttekäik, esitas ta hagi käesoleva kohtuasja algatamiseks.

Hagi

Poolte argumendid

25 Komisjon väidab, et kuna kuningliku dekreedi 2708/1982 artikli 1 kohaselt on välistatud, et isikud, kellel on mõne muu liikmesriigi väljastatud ja direktiivi 85/433 artikli 2 alusel samaväärsena tunnustatav diplom, saaksid kasutada farmatseudi ametinimetust ning sellest tulenevalt töötada haigla farmatseudina, siis ei ole kostjaks olev liikmesriik kõnealust direktiivi seda kutseala puudutavas osas üle võtnud.

26 Komisjon on seisukohal, et — ühelt poolt — tuleks kõnealuseid diplomeid käsitleda „diplomina" direktiivi 89/48 artikli 1 punkti a mõttes, kuivõrd need on väljastatud määratud pädeva asutuse poolt, nende puhul on nõutav keskharidusjärgne koolitus kestusega vähemalt kolm aastat ning need diplomid näitavad, et nende valdajal on vajalik kutsealane kvalifikatsioon, et töötada Hispaanias haigla farmatseudi kutsealal. Teiselt poolt on kutseala, millel on õigus tegutseda üksnes farmatseudi diplomit omavatel isikutel, reguleeritud kutseala direktiivi 89/48 artikli 1 punkti c mõttes. Kõnealusel kutsealal tegutsemine tähendab reguleeritud tegevusega tegelemist selle direktiivi artikli 1 punkti d mõttes, kuna tegevuse alustamiseks on nõutav diplomi olemasolu.

27 Selles osas märgib komisjon, et direktiivi 89/48 kohaselt ei ole selle kohaldamisalast välistatud ükski reguleeritud kutseala, v.a kutsealad, mida reguleerivad vastastikuse tunnustamise eridirektiivid. Mitte ühtki direktiivi 89/48 sätet ei saa tõlgendada nii, nagu oleks selle kohaselt farmaatsiaerialad — või laiemalt võttes tervishoiuvaldkonna kutsealad — selle direktiivi kohaldamisalast välja arvatud. Asjaolu, et niisuguseid kutsealasid käsitletakse diplomite tunnustamise üldsüsteemi raames, ei ole vastuolus EÜ artikli 47 lõikega 3, mille kohaselt peab asutamisvabaduse piirangute järkjärgulisele kaotamisele eelnema — või sellega samaaegselt toimuma — nendel aladel töötamise tingimuste kooskõlastamine. Kõnealuse direktiivi eesmärk ei ole kehtestada diplomite automaatse tunnustamise kord, vaid näha ette üldine meetod, mis aitaks lihtsustada diplomite tunnustamist.

28 Pealegi ei ole direktiivid 85/432 ja 85/433 haigla farmatseudi kutseala suhtes kohaldatavad, kuna neis leiab käsitlemist vaid farmaatsia bakalaureuseõppe diplom. Direktiiv

85/432 — millega kooskõlastatakse sellise väljaõppe nõudeid, mis peavad olema täidetud farmatseudidiplomi saamiseks, mille suhtes kehtib direktiiviga 85/433 ettenähtud tunnustamiskord — ei reguleeri artikli 3 kohaselt farmaatsiaalast spetsialiseerumist, eelkõige spetsialiseerumist haiglafarmaatsia alal. Teisalt on farmaatsia bakalaureuseõppe diplom ainus diplom, mida on Hispaania Kuningriigi puhul direktiivi 85/433 lisas mainitud.

29 Hispaania Kuningriik väidab vastu, et haigla farmatseudi kutseala kui farmatseudi kutseala sisene spetsialiseerumine ei kuulu direktiivi 89/48 kohaldamisalasse. Seda kutseala saavad reguleerida üksnes erinormid, kuna EÜ artikli 47 lõige 3 näeb sõnaselgelt ette erandi, mis puudutab farmaatsiaerialadel töötamise piirangute kaotamist. Järelikult ei saa niisugune piirangute kaotamine toimuda kõnealuse direktiiviga ettenähtud diplomite tunnustamise üldkorra raames.

30 Seda tõlgendust toetavad direktiivid 85/432 ja 85/433, millega on ette nähtud nõutavad erieeskirjad, millega kooskõlastatakse teatavat farmaatsiaalast tegevust reguleerivad õigusaktid, et muuta võimalikuks farmaatsiavaldkonna kutsekvalifikatsiooni ja diplomite vastastikune tunnustamine. Seevastu direktiiv 89/48, mis näeb diplomite tunnustamise puhul ainsa tingimusena ette koolituse kestusega vähemalt kolm aastat, ei saa olla piisav, et tagada EÜ artikli 47 lõikes 3 sätestatud kohustuse täitmist. Siit tuleneb, et kuna kõnealuses valdkonnas ei ole vastu võetud direktiivi 85/432 artiklis 3 ettenähtud erinorme, siis ei saa komisjon rajada oma etteheidet siseriiklike õigusnormide mittevastavuse osas diplomite tunnustamise üldsüsteemiga direktiivile 89/48.

Euroopa Kohtu hinnang

31 Mõlemad menetluspooled möönavad, et farmatseudi diplom, mis võimaldab töötada haigla farmatseudi kutsealal, ei kuulu direktiivide 85/432 ja 85/433 kohaldamisalasse. Sellegipoolest teevad nad sellest tõlgendusest lähtudes kaks erinevat järeldust. Komisjon on seisukohal, et eridirektiivi puudumine tähendab seda, et kõnealune diplom kuulub direktiivi 89/48 kohaldamisalasse, samas kui Hispaania Kuningriik leiab, et niisuguse direktiivi puudumisel tuleb asuda seisukohale, et nimetatud diplomi tunnustamist ei reguleeri direktiiv 89/48 ega ükski teine teisene õigusakt.

32 Seoses sellega tuleb esmalt nentida, et direktiivi 89/48 kohaldamisala ei ole piiratud valdkondade ega asjassepuutuvate diplomite liigituse alusel. Direktiivi artikli 1 punktist a tuleneb, et seda direktiivi kohaldatakse kõigile kõrgharidusdiplomitele, mis väljastatakse vähemalt kolmeaastase kestusega keskharidusjärgse koolituse lõppedes ning võimaldavad diplomi omanikul alustada tegevust reguleeritud kutsealal.

33 Pealegi, nagu tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, tuleb kutseala käsitleda reguleeritud kutsealana direktiivi 89/48 mõttes juhul, kui kutseala sisuks oleva tegevuse alustamine või sellega tegelemine on reguleeritud õigus- ja haldusnormidega, millega on kehtestatud kord, mille kohaselt on vastav kutsealane tegevus sõnaselgelt reserveeritud vaid isikutele, kelle puhul on täidetud teatavad tingimused, ja mis ei võimalda alustada tegevust neil, kelle puhul need tingimused ei ole täidetud (vt selle kohta eelkõige 1. veebruari 1996. aasta otsus kohtuasjas C-164/94: Aranitis, EKL 1996, lk I-135, punktid 18 ja 19, ja 9. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-285/01: Burbaud, EKL 2003, lk I-8219, punkt 45).

34 Käesoleval juhul tuleb kõnealust valdkonda reguleerivate siseriiklike õigusnormide alusel nentida, et farmatseudi diplom on kõrgharidusdiplom, mis võimaldab alustada tegevust reguleeritud kutsealal, st haigla farmatseudina.

35 Kuigi Hispaania Kuningriik ei vaidle vastu kõnealuse diplomi ja kutseala niisugusele määratlusele, leiab see liikmesriik, et kuna direktiiv 89/48 ei kuulu kohaldamisele farmaatsiaerialade diplomite suhtes, ei ole ta kohustatud nägema teiste liikmesriikide kodanikele ette võimalust haigla farmatseudi kutsealal tegevuse alustamiseks.

36 Niisugust direktiivi tõlgendust ei saa pidada vastuvõetavaks.

37 Selles osas on tarvilik kõigepealt rõhutada, et õigus diplomite tunnustamisele on asutamisvabaduse kui põhiõiguse väljendusvormina tagatud EÜ artikli 43 teise lõigu alusel. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleneb sellest EÜ asutamislepingu sättest, et liikmesriik, kes on saanud taotluse väljastada luba tegutsemiseks kutsealal, millel tegevuse alustamine sõltub siseriikliku õiguse kohaselt diplomi või kutsekvalifikatsiooni olemasolust, peab võtma arvesse diplomeid, tunnistusi ja muid kvalifikatsiooni tõendavaid dokumente, mida huvitatud isik on omandanud eesmärgiga tegutseda samal kutsealal mõnes teises liikmesriigis, ja võrdlema nende diplomitega tõestatud pädevust ning siseriiklike eeskirjade kohaselt nõutavaid teadmisi ja kvalifikatsioone (vt 7. mai 1991. aasta otsus kohtuasjas C-340/80: Vlassopoulou, EKL 1991, lk I-2357, punkt 16, ja 14. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-238/98: Hocsman, EKL 2000, lk I-6623, punkt 23).

38 Nagu nähtub direktiivi 89/48 kolmandast põhjendusest, näeb see direktiiv ette „meetodi" selles käsitletavate diplomite „tunnustamiseks". Sellega nähakse ette üldsüsteem niisuguste kõrgharidusdiplomite tunnustamiseks, mis võimaldavad alustada tegevust reguleeritud kutsealal, seega teostada asutamislepinguga ettenähtud õigust.

39 Pealegi, nagu komisjon meelde tuletas, ei kehtestata direktiiviga 89/48 automaatset tunnustamise korda. Kuigi direktiiviga tunnustatakse õigust alustada tegevust reguleeritud kutsealal, antakse artikli 4 punktis b vastuvõtvale liikmesriigile õigus nõuda mõne teise liikmesriigi kodanikust taotlejalt kohanemisaja läbimist või sobivustesti sooritamist, eelkõige juhul, kui isik on saanud väljaõppe oluliselt erinevates valdkondades kui need, mida katab vastuvõtvas liikmesriigis nõutav diplom, või juhul, kui viimatinimetatud liikmesriigis hõlmab reguleeritud kutsealal töötamine ühte või mitut reguleeritud kutsealast tegevust, mida see ei hõlmanud taotleja päritolu- või eelmise elukoha liikmesriigis, ja kui vastav kutsealane tegevus erineb kahes asjassepuutuvas liikmesriigis niivõrd, et see eeldab erinevat eriharidust.

40 Hispaania Kuningriik väidab, et EÜ artikli 47 lõige 3 välistab igal juhul selle, et direktiivi, mille eesmärk on diplomite tunnustamise üldsüsteemi kehtestamine, saaks kohaldada tervishoiuvaldkonna kutsealade suhtes, kuna viidatud artikkel kehtestab meditsiini-, meditsiiniga seotud ja farmaatsiaerialade jaoks sõnaselgelt erandi, nii et nende puhul ei saa piiranguid kaotada ilma, et oleks vastu võetud akt, mis näeb ette eeskirjad „nendel aladel töötamise tingimuste kooskõlastamiseks eri liikmesriikides".

41 Seda argumenti ei saa pidada vastuvõetavaks. EÜ artikli 47 lõike 3 selline tõlgendamine viiks mitte üksnes direktiivi 89/48 kohaldamatuse, vaid üldisemalt selleni, et ühenduse kodanikelt võetakse õigus farmaatsiaerialade diplomite tunnustamisele, samas kui see õigus tuleneb EÜ artikli 43 teisest lõigust.

42 Vastupidi, EÜ artikli 47 lõike 3 eesmärk ei ole piirata diplomite tunnustamise õiguse ulatust, vaid välistada tervishoiuvaldkonnas kutsealase tegevuse alustamist võimaldavate diplomite automaatse tunnustamise süsteemi kehtestamine, kui nendel kutsealadel tegutsemist reguleerivad sätted ei ole kooskõlastatud. Kõnealune asutamislepingu säte puudutab korda, mille väljatöötamisel tuleb arvestada nimetatud kutsealadel tegutsemist reguleerivate sätete järkjärgulise ühtlustamisega.

43 Siit tuleneb, et haigla farmatseudina tegutsemist võimaldavate diplomite tunnustamine kuulub direktiivi 89/48 kohaldamisalasse ja et liikmesriigid peavad kehtestama sellist tunnustamist võimaldava süsteemi kooskõlas selles direktiivis ettenähtud tingimustega.

44 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb nentida, et kuna Hispaania Kuningriik ei ole vastu võtnud kõiki vajalikke meetmeid direktiivi 89/48 ülevõtmiseks haigla farmatseudi kutseala puudutavas osas, siis on ta rikkunud sellest direktiivist tulenevaid kohustusi.

Kohtukulud

45 Vastavalt kodukorra artikli 69 lõikele 2 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja Hispaania Kuningriik on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud temalt välja mõista.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Kuna Hispaania Kuningriik ei ole vastu võtnud kõiki vajalikke meetmeid nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiivi 89/48/EMÜ vähemalt kolmeaastase kutseõppe läbimisel antavate kõrgharidusdiplomite tunnustamise üldsüsteemi kohta ülevõtmiseks haigla farmatseudi kutseala puudutavas osas, siis on Hispaania Kuningriik rikkunud sellest direktiivist tulenevaid kohustusi.**

2. **Mõista kohtukulud välja Hispaania Kuningriigilt.**

Allkirjad